

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 15ης Φεβρουαρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή — Φόρος προστιθεμένης αξίας — Έκτη οδηγία 77/388/ΕΟΚ — Άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ' — Απαλλαγές ορισμένων παροχών υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα — Έλλειψη αμέσου αποτελέσματος — Καθορισμός των απαλλασσόμενων παροχών υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα — Διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών»

Στην υπόθεση C-592/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [Εφετείο (Αγγλία και Ουαλία) (πολιτικό τμήμα), Ηνωμένο Βασίλειο] με απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Νοεμβρίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs

κατά

British Film Institute,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, E. Juhász, C. Vajda, K. Jürimäe και K. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 7ης Σεπτεμβρίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- το British Film Institute, εκπροσωπούμενο από τον P. Drinkwater, solicitor, την Z. Yang, barrister, τον D. Milne, QC, και τον A. Lee, solicitor,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον S. Brandon, επικουρούμενο από τον S. Singh, barrister,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον R. Lyal και την M. Owsiany-Hornung,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών – Κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49, στο εξής: έκτη οδηγία), και του άρθρου 132, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ 2006, L 347, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (φορολογικής και τελωνειακής αρχής του Ηνωμένου Βασιλείου, στο εξής: φορολογική αρχή) και του British Film Institute (στο εξής: BFI), σχετικά με την υπαγωγή στον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) των υπηρεσιών που παρέχει το BFI και συνίστανται στην παροχή δικαιωμάτων εισόδου σε προβολές κινηματογραφικών ταινιών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας, που επιγράφεται «Απαλλαγές ορισμένων δραστηριοτήτων γενικού συμφέροντος», ορίζει:

«Με την επιφύλαξη άλλων κοινοτικών διατάξεων, τα κράτη μέλη απαλλάσσουν, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν ώστε να εξασφαλίζεται η ορθή και απλή εφαρμογή των προβλεπομένων κατωτέρω απαλλαγών και να αποτρέπεται ενδεχόμενη φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή και κατάχρηση:

[...]

ιδ) ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος, καθώς και τις στενά συνδεόμενες με αυτές παραδόσεις αγαθών που πραγματοποιούνται από οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή άλλους οργανισμούς πολιτιστικού χαρακτήρος αναγνωρισμένους από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος·

[...]».

- 4 Η οδηγία 2006/112 κατήργησε και αντικατέστησε από 1ης Ιανουαρίου 2007, συμφώνως προς τα άρθρα της 411 και 413, τη νομοθεσία της Ένωσης περί ΦΠΑ, και ιδίως την έκτη οδηγία.

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

- 5 Το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας μετέφερε στην εσωτερική νομοθεσία του το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας το πρώτον την 1η Ιουνίου 1996, ημερομηνία κατά την οποία η Group 13 of Schedule 9 of the Value Added Tax Act 1994 (κατηγορία 13 του παραρτήματος 9 του νόμου του 1994 για τον φόρο προστιθέμενης αξίας) ετέθη σε ισχύ.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 6 Το BFI αποτελεί μη κερδοσκοπικό οργανισμό που έχει ως σκοπό την προώθηση του κινηματογράφου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά την περίοδο από 1ης Ιανουαρίου 1990 έως 31 Μαΐου 1996 (στο εξής: επίμαχη περίοδος) το BFI κατέβαλε τον αναλογούντα, βάσει του κανονικού συντελεστή, ΦΠΑ επί των δικαιωμάτων εισόδου σε προβολές κινηματογραφικών ταινιών.
- 7 Στις 30 Μαρτίου 2009, το BFI υπέβαλε αίτηση στη φορολογική αρχή ζητώντας την επιστροφή του καταβληθέντος κατά τη διάρκεια της επίμαχης περιόδου ΦΠΑ, υποστηρίζοντας ότι τα εν λόγω δικαιώματα εισόδου αποτελούσαν απαλλασσόμενες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα δυνάμει του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας. Η αίτηση εκείνη απορρίφθηκε.
- 8 Η προσφυγή του BFI κατά της απορρίψεως αυτής έγινε δεκτή από το First-tier Tribunal (Tax Chamber) [πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών (φορολογικό τμήμα), Ηνωμένο Βασίλειο]. Με την απόφασή του της 5ης Δεκεμβρίου 2012, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι η απαλλαγή την οποία προβλέπει η εν λόγω διάταξη παράγει άμεσο αποτέλεσμα.
- 9 Η φορολογική αρχή άσκησε έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [εφετείου διοικητικών διαφορών (τμήμα φορολογίας και κτηματολογίου), Ηνωμένο Βασίλειο], το οποίο απέρριψε την έφεση αυτή, αποφαινόμενο ότι η απαλλαγή που προβλέπει η εν λόγω διάταξη έχει αρκούντως σαφές και ακριβές περιεχόμενο και, ως εκ τούτου, παράγει άμεσο αποτέλεσμα. Ο όρος «ορισμένες» της εν λόγω διατάξεως θα έπρεπε, συγκεκριμένα, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η απαλλαγή αυτή αφορούσε «τις» παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα που πραγματοποιούνται από οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή άλλους οργανισμούς πολιτιστικού χαρακτήρα αναγνωρισμένους από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Στη φορολογική αρχή επιτράπη να ασκήσει αναίρεση ενώπιον του Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [Εφετείου (Αγγλία και Ουαλία) (πολιτικό τμήμα), Ηνωμένο Βασίλειο].
- 10 Από τα στοιχεία που περιέχει η απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, εάν το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας ήθελε ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά «τις» υπηρεσίες πολιτιστικού χαρακτήρα που παρέχονται από οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή άλλους οργανισμούς πολιτιστικού χαρακτήρα αναγνωρισμένους από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος κατά την έννοια της ίδιας αυτής διατάξεως, τούτο θα σήμαινε ότι το BFI, που αποτελεί τέτοιον οργανισμό, θα μπορούσε να επικαλεστεί απευθείας τη διάταξη αυτή, προκειμένου να τύχει της απαλλαγής που αφορά αυτές τις παροχές δικαιωμάτων εισόδου σε προβολές κινηματογραφικών ταινιών κατά την περίοδο από 1 Ιανουαρίου 1990 έως 31 Μαΐου 1996. Το BFI θα μπορούσε μάλιστα να συνεχίσει να επικαλείται απευθείας την εν λόγω διάταξη μετά την 31η Μαΐου 1996, μολονότι οι υπηρεσίες που παρέχει το BFI δεν αποτελούν τμήμα των παρεχόμενων υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα τις οποίες η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου έχει απαλλάξει από την ημερομηνία αυτή.
- 11 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [εφετείο (Αγγλία και Ουαλία) (πολιτικό τμήμα)] αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι το γράμμα του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας, και συγκεκριμένα η φράση “ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος”, αρκούντως σαφές και ακριβές ώστε να προσδίδεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', άμεσο αποτέλεσμα και να απαλλάσσεται η παροχή από οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή άλλους αναγνωρισμένους πολιτιστικούς οργανισμούς τέτοιων υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα, όπως οι παροχές του BFI στην υπό κρίση υπόθεση, ελλείψει εθνικής νομοθεσίας περί μεταφοράς της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη;

- 2) Έχει το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας, και συγκεκριμένα η φράση “ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος”, την έννοια ότι αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια ως προς την εφαρμογή της διατάξεως αυτής στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας περί μεταφοράς της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη, και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποιο είναι το περιθώριο αυτό;
- 3) Ισχύουν τα ίδια συμπεράσματα και ως προς το άρθρο 132, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της [οδηγίας 2006/112];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 12 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας, το οποίο προβλέπει ότι απαλλάσσονται «ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος», πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παράγει άμεσο αποτέλεσμα, οπότε, ελλείψει μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη, είναι δυνατή η απευθείας επίκληση της διατάξεως αυτής από οργανισμό δημοσίου δικαίου ή άλλον οργανισμό πολιτιστικού χαρακτήρα, αναγνωρισμένο από το οικείο κράτος μέλος και παρέχοντα υπηρεσίες πολιτιστικού χαρακτήρα.
- 13 Κατά πάγια νομολογία, σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες προκύπτει ότι οι διατάξεις μιας οδηγίας είναι, από άποψη περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και αρκούντως ακριβείς, οι ιδιώτες δικαιούνται να τις προβάλλουν ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου κατά του Δημοσίου, είτε όταν το τελευταίο δεν έχει μεταφέρει εμπροθέσμως την οδηγία στο εσωτερικό του δίκαιο είτε όταν έχει προβεί σε πλημμελή μεταφορά της (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 19ης Ιανουαρίου 1982, Becker, 8/81, EU:C:1982:7, σκέψη 25, της 15ης Ιανουαρίου 2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, σκέψη 31, καθώς και της 7ης Ιουλίου 2016, Ambisig, C-46/15, EU:C:2016:530, σκέψη 16 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 14 Όσον αφορά το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας, πρέπει να υπομνησθεί ότι η απαλλαγή την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή αφορά «ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος». Η εν λόγω διάταξη δεν διευκρινίζει ως εκ τούτου ποιες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα τα κράτη μέλη υποχρεούνται να απαλλάσσουν. Πράγματι, δεν περιέχει ούτε εξαντλητικό κατάλογο των υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα που πρέπει να απαλλάσσονται ούτε προβλέπει την υποχρέωση των κρατών μελών να απαλλάσσουν όλες τις παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα, αλλά αναφέρεται μόνον σε «ορισμένες» από τις παροχές αυτές. Ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή αφήνει στα κράτη μέλη τη μέριμνα να καθορίζουν τις παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα που εμπίπτουν στην απαλλαγή αυτή.
- 15 Το BFI υποστηρίζει, παραπέμποντας στη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία οι απαλλαγές που προβλέπει το εν λόγω άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, αποτελούν αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης οι οποίες έχουν ως σκοπό να αποφεύγονται αποκλίσεις κατά την εφαρμογή του καθεστώτος του ΦΠΑ από το ένα κράτος μέλος στο άλλο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Žamberk, C-18/12, EU:C:2013:95, σκέψη 17), ότι η έκφραση «ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος» πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά όλες τις υπηρεσίες πολιτιστικού χαρακτήρα που παρέχονται από οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή άλλους οργανισμούς πολιτιστικού χαρακτήρα αναγνωρισμένους από το οικείο κράτος μέλος, και ότι είναι, ως εκ τούτου, αρκούντως σαφής και ακριβής.

- 16 Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι μια τέτοια ερμηνεία δεν αντιστοιχεί στη συνήθη έννοια του όρου «ορισμένες», ο οποίος χρησιμοποιείται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας, και στερεί από τη χρήση του όρου αυτού στην ως άνω διάταξη την πρακτική αποτελεσματικότητά της.
- 17 Περαιτέρω, η ερμηνεία την οποία προτείνει το BFI είναι δυνατόν να διευρύνει το περιεχόμενο της απαλλαγής που απορρέει από τη διάταξη αυτή, πέραν των όσων δηλώνονται με τον συγκεκριμένο όρο, σε όλες τις παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα, εν αντιθέσει προς τη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία οι όροι που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό των απαλλαγών του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής πρέπει να ερμηνεύονται στενά (βλ., στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις της 14ης Ιουνίου 2007, Horizon College, C-434/05, EU:C:2007:343, σκέψη 16, της 22ας Οκτωβρίου 2015, Hedqvist, C-264/14, EU:C:2015:718, σκέψεις 34 και 35, καθώς και της 25ης Φεβρουαρίου 2016, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, C-22/15, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2016:118, σκέψη 20 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 18 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι, εν αντιθέσει προς όσα υποστηρίζει το BFI, η απαίτηση περί διασφάλισης της ομοιόμορφης εφαρμογής των απαλλαγών αυτού του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, δεν είναι απόλυτη. Πράγματι, μολονότι οι απαλλαγές που προβλέπονται από το άρθρο αυτό αποτελούν αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης, οι οποίες σκοπούν στην αποφυγή των αποκλίσεων κατά την εφαρμογή του συστήματος του φόρου προστιθέμενης αξίας από ένα κράτος μέλος σε άλλο, ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να αναθέσει στα κράτη μέλη το έργο του προσδιορισμού του περιεχομένου ορισμένων όρων σχετικά με φοροαπαλλαγή (βλ., στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις της 28ης Μαρτίου 1996, Gemeente Emmen, C-468/93, EU:C:1996:139, σκέψη 25, της 4ης Μαΐου 2006, Abbey National, C-169/04, EU:C:2006:289, σκέψεις 38 και 39, καθώς και της 9ης Δεκεμβρίου 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 19 Η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας επιρρωννύεται από τις νομοπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας αυτής καθώς και από τους σκοπούς που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης.
- 20 Συναφώς, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 20 και 21 των προτάσεών του, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν προέκρινε την αρχική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που περιείχε εξαντλητικό κατάλογο των παροχών υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα που απαλλάσσονται (βλ. την πρόταση της έκτης οδηγίας του Συμβουλίου περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών – Κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση, [COM(73) 950 τελικό, της 20ής Ιουνίου 1973]), αλλά, χρησιμοποιώντας τους όρους «ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα», επέλεξε μια διατύπωση της εν λόγω απαλλαγής που επιτρέπει στα κράτη μέλη να καθορίζουν τις παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα τις οποίες απαλλάσσουν.
- 21 Όπως τόνισε η Επιτροπή στις γραπτές της παρατηρήσεις τις οποίες υπέβαλε στο Δικαστήριο, μολονότι η ίδια πρότεινε, εκ των υστέρων, την αντικατάσταση του αρχικού κειμένου του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας με έναν εξαντλητικό κατάλογο των απαλλασσόμενων παροχών υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα (βλ. την πρόταση για δέκατη ένατη οδηγία του Συμβουλίου για εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών, που τροποποιεί την οδηγία 77/388/ΕΟΚ – Κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, [COM(84) 648 τελικό, της 5ης Δεκεμβρίου 1984]), ο νομοθέτης της Ένωσης διατήρησε αυτό το αρχικό κείμενο το οποίο, σύμφωνα με την ανάλυση που παρατίθεται στην πρώτη έκθεσή του προς το Συμβούλιο επί της λειτουργίας του κοινού συστήματος του φόρου προστιθέμενης αξίας που υποβλήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 34 της έκτης οδηγίας 77/388 [COM(83) 426 τελικό, της 14ης Σεπτεμβρίου 1983], αφήνει τη μέριμνα για τον καθορισμό του περιεχομένου της απαλλαγής αυτής στην εκτίμηση εκάστου κράτους μέλους.

- 22 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 23 των προτάσεών του, η απόφαση του νομοθέτη της Ένωσης να αφήσει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια για τον καθορισμό των απαλλασσόμενων παροχών υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα μπορεί να εξηγηθεί από τη μεγάλη ποικιλία των πολιτιστικών παραδόσεων και την κατά τόπους πολιτιστική κληρονομιά εντός της Ένωσης και, ενίοτε, εντός του ιδίου κράτους μέλους.
- 23 Έτσι, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, αναφερόμενο σε «ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος», το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας δεν απαιτεί την απαλλαγή όλων των παροχών υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα, οπότε τα κράτη μέλη μπορούν να απαλλάσσουν «ορισμένες» από τις υπηρεσίες αυτές, υπάγοντας ορισμένες άλλες στον ΦΠΑ.
- 24 Στον βαθμό που η διάταξη αυτή αφήνει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια για τον καθορισμό των απαλλασσόμενων παροχών υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα, δεν πληροί τις προϋποθέσεις που απορρέουν από τη νομολογία η οποία παρατίθεται στη σκέψη 14 της παρούσας αποφάσεως, ώστε να μπορεί να προβάλλεται απευθείας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- 25 Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρείται από τις εκτιμήσεις που παρατίθενται στις σκέψεις 34 έως 37 της αποφάσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2005, Linneweber και Ακριτίδης (C-453/02 και C-462/02, EU:C:2005:92), ούτε από τις σκέψεις 59 έως 61 της αποφάσεως της 28ης Ιουνίου 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust και The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391), κατά τις οποίες ενδεχόμενη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών δεν αποκλείει κατ' ανάγκην το άμεσο αποτέλεσμα των οικείων απαλλαγών.
- 26 Πράγματι, όπως επισήμανε η Επιτροπή στις γραπτές παρατηρήσεις της, η νομολογία που διαμορφώθηκε με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2005, Linneweber και Ακριτίδης (C-453/02 και C-462/02, EU:C:2005:92), αφορά τη δυνατότητα των κρατών μελών να καθορίζουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής μιας απαλλαγής και όχι τη διακριτική ευχέρεια που τους επιτρέπει να καθορίζουν το περιεχόμενο μιας απαλλαγής, όπως αυτή απορρέει μεταξύ άλλων από τους όρους «ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος» του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας.
- 27 Όσον αφορά την απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust και The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391), πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας διαφέρει από την επίμαχη εν προκειμένω απαλλαγή, στον βαθμό που απαιτεί μόνον την απαλλαγή «ορισμέν[ων]» παροχών υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρα.
- 28 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, η απάντηση που προσήκει στο πρώτο ερώτημα είναι ότι το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας, το οποίο προβλέπει ότι απαλλάσσονται «ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος», πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν παράγει άμεσο αποτέλεσμα, οπότε, ελλείψει μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη, δεν είναι δυνατή η απευθείας επίκληση της διατάξεως αυτής από οργανισμό δημοσίου δικαίου ή άλλον οργανισμό πολιτιστικού χαρακτήρα, αναγνωρισμένο από το οικείο κράτος μέλος και παρέχοντα υπηρεσίες πολιτιστικού χαρακτήρα.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

- 29 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ³⁰ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο ιδ', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών – Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση, το οποίο προβλέπει ότι απαλλάσσονται «ορισμένες παροχές υπηρεσιών πολιτιστικού χαρακτήρος», πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν παράγει άμεσο αποτέλεσμα, οπότε, ελλείψει μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη, δεν είναι δυνατή η απευθείας επίκληση της διατάξεως αυτής από οργανισμό δημοσίου δικαίου ή άλλον οργανισμό πολιτιστικού χαρακτήρα, αναγνωρισμένο από το οικείο κράτος μέλος και παρέχοντα υπηρεσίες πολιτιστικού χαρακτήρα.

(υπογραφές)